

УДК 336.76:330.1

УМАНЦІВ Юрій, д. е. н., професор кафедри економічної теорії та конкурентної політики КНТЕУ

МІНЯЙЛО Олександр, к. е. н., доцент кафедри економічної теорії та конкурентної політики КНТЕУ

ФІНАНСОВИЙ РИНОК У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Розкрито різноманітні концептуальні підходи до визначення сутності фінансового ринку. Проаналізовано місце та роль фінансового ринку у системі економічних відносин. Охарактеризовано суперечливі тенденції еволюції фінансового ринку за умов глобалізації. Визначено вплив глобалізації на процеси становлення та розвитку фінансового ринку.

Ключові слова: фінансовий ринок, капітал, фінансові ресурси, інституціоналізація, глобалізація, макроекономічні процеси.

Уманцев Ю., Миняйло А. Финансовый рынок в системе экономических отношений. Раскрыты различные концептуальные подходы к определению сущности рынка. Проанализированы место и роль финансового рынка в системе экономических отношений. Охарактеризованы противоречивые тенденции эволюции финансового рынка в условиях глобализации. Определено влияние глобализации на процессы становления и развития финансового рынка.

Ключевые слова: финансовый рынок, капитал, финансовые ресурсы, институционализация, глобализация, макроэкономические процессы.

Постановка проблеми. Дослідження сутності фінансового ринку як особливої сфери економіки передбачає розкриття методологічних засад його функціонування. Сучасний фінансовий ринок є певною макроекономічною цілісністю, стимулює фінансові потоки та зменшує витрати при формуванні попиту і пропозиції на фінансові послуги, сприяє розподілу та перерозподілу активів. Унаслідок цього актуалізуються питання структурної розбудови ключових напрямів розвитку фінансового ринку, зокрема, шляхом підвищення дієвості інституційного регулювання з метою, насамперед, детінізації фінансової сфери, забезпечення системного підходу до розвитку національної економіки, а також попередження можливих фінансово-економічних дисбалансів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Систематизація глибинних зрушень у методології, за якою оцінюється розвиток економіки, дає підстави стверджувати, що теорія фінансового ринку перебуває на стадії активного розвитку. Водночас ті концептуальні досягнення, які стали найбільш яскравою демонстрацією досягнень у теорії і практиці фінансового ринку останніх десятиліть, ще повинні пройти

апробацію у подальшому. Серед найбільш вагомих досліджень у царині аналізу ролі фінансового ринку слід відзначити праці Ж. Гарбар, А. Мазаракі, І. Чугунова, В. Лук'янова, В. Смагіна, Т. Майорової, О. Білоруса, Н. Кравчук, Г. Башнянина, І. Лютого, С. Науменкової, С. Шумської, П. Арестіса, Ж. Алвареса-Раміреса та ін. [1–14].

Метою статті є розкриття сутнісних характеристик фінансового ринку та визначення його місця й ролі у сучасній економічній системі.

Матеріали та методи. У статті застосовано сукупність методів та підходів, які дозволили реалізувати системно-концептуальну єдність дослідження, а саме: діалектичний, синтезу та порівняльний, системний та інституційний.

Результати дослідження. Сучасна економіка є складною та динамічною системою, що задовольняє величезну кількість інтересів, що не просто збігаються, а найчастіше прямо протилежних. При цьому фінансовий ринок (ФР) є складною структурою, яка сформувалась у результаті еволюційних процесів у сфері відносин власності, а з позиції інституційного підходу – сукупністю значної кількості учасників-посередників, які, вступаючи між собою в економічні відносини щодо розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів, застосовують різноманітні фінансові інструменти. Ефективне функціонування і розвиток ФР можливі лише в умовах конкуренції, коли переважна частина фінансових ресурсів мобілізується суб'єктами підприємницької діяльності на засадах їх купівлі-продажу. Передумовою функціонування фінансового ринку є невідповідність потреб у фінансових ресурсах джерелам їх задоволення. ФР є посередником та забезпечує переміщення коштів від їх власників до користувачів. Він є особливою формою організації руху коштів в економіці і покликаний забезпечити державі, підприємствам та фізичним особам належні умови для залучення необхідних коштів і продаж тимчасово вільних ресурсів. Об'єктами економічних відносин на ФР є грошово-кредитні ресурси, цінні папери та фінансові послуги. При цьому суб'єктами економічних відносин виступають держава, підприємства різних форм власності та окремі громадяни. ФР характеризується кругообігом фінансових ресурсів, у процесі якого одні суб'єкти ринку акумулюють кошти, а інші – пред'являють попит на них.

Фінансовий ринок можна також визначити як систему економічних відносин, пов'язаних з процесами акумуляції, розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів, які перебувають у власності економічних суб'єктів за посередництва спеціалізованих інститутів, що сприяє структурному перетворенню економіки у рамках ефективної системи інституцій. Це дозволяє аналізувати ФР саме з позиції інвестиційної складової, що сприяє модернізації економіки у довгостроковій перспективі.

Проблема наукової ідентифікації такого феномену, як фінансовий ринок, визначення його місця і ролі у сучасній економічній системі

набуває дедалі більшого значення. ФР як у національному, так і у глобальному вимірі передбачає системно-комунікативний аспект, тобто використання ринкових механізмів, підкріплених державним регуляторним впливом. Саме ФР утворює і формує відповідну синергетичну взаємодію його структурних елементів. Важливо при цьому відзначити принципову зміну акцентів щодо перспектив розвитку світової фінансової системи. Фінансово-економічна криза 2007–2009 рр. змусила розвинені країни суттєво змістити регулятивні акценти і перейти від неоліберальної парадигми до практичного визнання активного втручання у функціонування ФР [3, с. 26].

Фінансові процеси є доволі динамічними, у результаті чого порушення рівноваги в будь-якому секторі чи сегменті може надзвичайно швидко поширитися на всю економічну систему. Причому цей незначний поштовх може стати відчутним чинником синергетичного характеру. Наприклад, елементи фінансового ринку виконують деякі загальні функції, що свідчить про їх неоднорідність і специфічну роль. Однак це не заважає їм перебувати у певному зв'язку один з одним [1, с. 7–12]. Традиційно ФР розглядають як специфічну сферу грошових відносин, що виникають у процесі руху фінансових ресурсів між державою, підприємствами та фізичними особами за посередництва спеціалізованих фінансових інститутів.

Фінансовий ринок В. Смагін трактує як систему економічних відносин, що забезпечує перетворення вільних коштів на капітал і його перерозподіл між учасниками процесу відтворення. Це означає, що ФР є системою кругообігу та перерозподілу фінансових активів між постачальниками і споживачами капіталу за допомогою спеціалізованих посередників на основі попиту та пропозиції на капітал [4, с. 20–21]. В. Лук'янов визначає ФР як сукупність усіх грошових ресурсів країни, причому таких, що перебувають у постійному русі, розподілі чи перерозподілі, що змінюються під впливом співвідношення попиту та пропозиції на ці ресурси з боку різних суб'єктів економіки [3, с. 31].

Однак вітчизняним науковим дослідженням, які мали б системно розкривати глибинну сутність базових категоріальних конструкцій фінансового ринку за умов наростаючих глобалізаційних впливів, здебільшого ще властива поверховість та теоретична інерційність, що позначається на рівні категоріальних узагальнень такого цивілізаційного феномену, яким і є ФР.

Проведений аналіз дає змогу дійти висновку, що ФР узагальнює широкий конгломерат багатьох структурних сегментів. Фінансовий ринок є сукупністю автономних сегментів економіки, у межах яких постійно здійснюється широкий спектр фінансових операцій. При цьому має місце розширене відтворення грошових потоків, забезпечується сталий розвиток національної економіки та посилюється державна участь у глобалізаційних процесах. Фінансовий ринок – це множинне, багатовимірне, багатосистемне явище, що об'єднує широку сукупність

окремих сфер і сегментів національної економіки, які автономно функціонують. Так, складовими ФР є грошово-кредитний, валютний, фондовий ринки, ринки фінансових послуг, деривативів та похідних фінансових інструментів тощо. З певною умовністю їх можна назвати сегментними ринками. ФР – складна й суперечлива полісистема відносин, суб'єктів, учасників й контрагентів, які прагнуть досягти відповідних цілей [1, с. 14–19]. Систематизація поглядів різних вчених, а також підходів до визначення сутності фінансового ринку дає змогу виразити їх наочно (рис. 1).

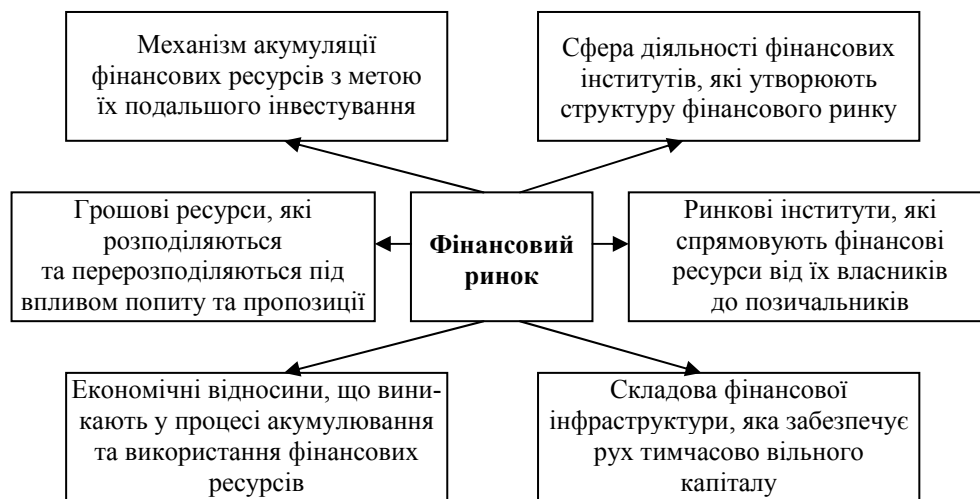

Рис. 1. Визначення економічної природи фінансового ринку
(складено авторами на основі [1, с. 9; 4, с. 15–19])

Сучасна економіка щоразу більше демонструє самоусунення фінансових трансакцій від реального економічного розвитку, призводить до відокремлення нагромадження фінансового капіталу від формування реального. Самодостатність ФР виявляється у тому, що він набуває стійкої спроможності стабільно відтворюватися на власній основі, через що виникає реальна можливість перетворення всієї фінансової сфери у віртуально-спекулятивний сегмент.

Глобальна фінансова архітектура постає як самодостатня полісистема, що функціонує за законами фінансової синергетики. Ці закони формують найновішу економіко-фінансову структуру. Однак дія об'єктивних законів фінансової економіки має бути підкріплена чіткою, стабільною і зрозумілою для суб'єктів та учасників фінансових відносин законодавчою й нормативно-правовою базою. Поки що нинішні державні органи не можуть здійснити необхідні заходи з попередження порушень на різних сегментах ФР.

У вітчизняній науковій літературі активно обговорюється гіпотеза про відрив фінансового сектора від реальної економіки. Йдеться не про формальне роз'єднання цих двох секторів, не про втрату

взаємозв'язків між ними, а про новий характер цих взаємозв'язків. Відрив фінансового сектора від реального слід розуміти як кількісне і якісне домінування віртуально-спекулятивних елементів над механізмами, що забезпечують функціонування реального сектора [3, с. 44–49; 6, с. 25–27; 7, с. 390–398].

При визначенні місця фінансового ринку в національній економічній системі доцільно провести секторальний аналіз з метою з'ясування ролі та значення тих секторів, які беруть безпосередню або опосередковану участь у створенні валового внутрішнього продукту щодо функціонування ФР. Сектор державного управління пов'язаний з фінансовим ринком через економічні відносини, що виникають між державою й іншими суб'єктами національної економіки у процесі створення, розподілу, перерозподілу та використання вартості ВВП і національного доходу країни. При цьому утворюються централізовані та децентралізовані фонди фінансових ресурсів. Через систему позик, інвестицій, кредитів, трансфертів та інших інструментів фінансового ринку держава має змогу фінансувати реальний сектор економіки, здійснювати державні закупівлі, виконувати регулятивні функції тощо. Доцільність застосування секторального аналізу пов'язана з можливістю з'ясування на принципах системного підходу причинно-наслідкових зв'язків сукупності інституційних одиниць фінансового ринку у національній економіці. На рис. 2 подано систему взаємозв'язків між різними інституційними секторами національної економіки у контексті функціонування фінансового ринку.

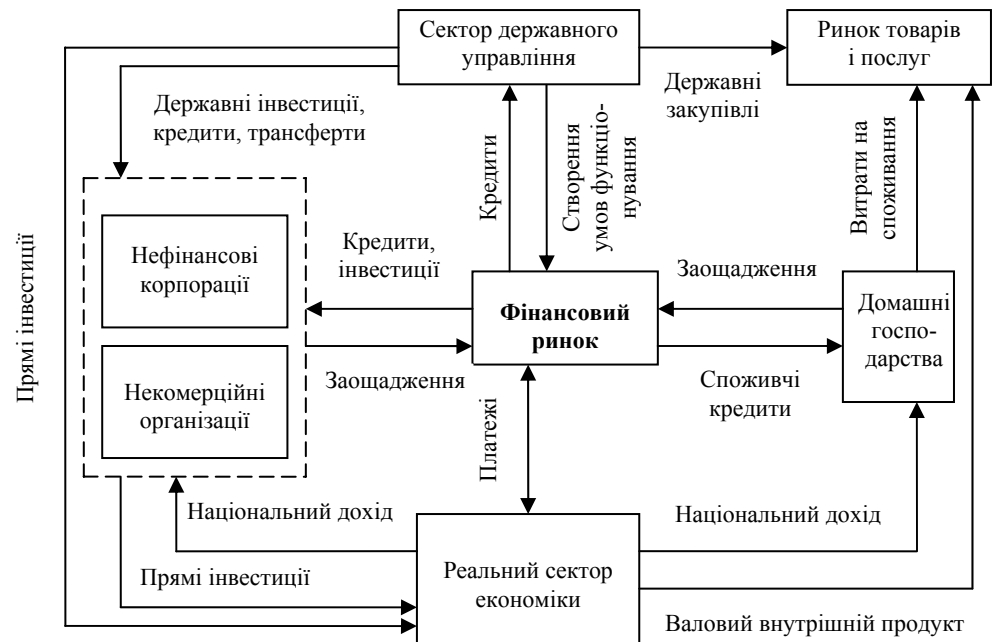

Рис. 2. Місце фінансового ринку в економічній системі (складено авторами)

Інтенсифікація глобалізаційних процесів обумовлює появу нових форм та інструментів фінансового ринку, що є безперервним процесом. Саме завдяки стрімкому зростанню похідних цінних паперів фінансовий ринок наростив свій грошовий потенціал. Сьогодні у глобальних відтворювальних процесах здебільшого панує ФР. Зазначені процеси дедалі більше зумовлюються виходом ФР за межі власне грошового виміру [13, с. 327–335].

Ускладнення форм відтворення та способів розміщення фінансового капіталу спричинило появу нових специфічних видів професійної діяльності, спрямованих на обслуговування власників віртуального або фіктивно-спекулятивного капіталу. Саме тому від своєчасності, оперативності й правильності рішень держави щодо розвитку фінансового ринку та комплексної узгодженості дій суб'єктів економіки значною мірою залежить ефективність макроекономічних процесів, а звідси й рівень і масштаби розширеного відтворення у загальносуспільному вимірі [4, с. 22, 23].

Надмірне поширення процесів фінансіалізації призвело до ряду суперечностей, що стало очевидним в умовах кризових явищ [11, с. 514; 14, с. 489–491]. При цьому, з одного боку, фінансовий ринок має бути локомотивом економічного розвитку, а з іншого, – виникає ситуація, за якої така функція ФР, як сприяння трансформації заощаджень у реальні інвестиції, не виконується належним чином [14, с. 65, 66]. До того ж різноманітність видів фінансових інструментів, що з'явилися протягом останніх десятиліть, обумовила відрив номінальних цін на активи від їх реального підґрунтя. Суперечності процесів фінансіалізації можна розглядати не тільки на глобальному рівні, що виявляється у домінуванні фінансового сектора над реальним, а й за національними економіками, особливостями їх функціонування та відповідного рівня розвитку ФР [8, с. 32–35].

Процеси глобалізації та інтеграції ринків, як зауважує О. Білорус, створюють сприятливі умови для глобальної інтеграції національних фінансових ринків і трансформації фінансово-банківської індустрії у провідну сферу економіки. Однак при цьому глобальна фінансова економіка щодалі підсилюється масштабнішими процесами гіперфінансіалізації, віртуалізації та "фіктивізації" капіталів. Віртуальна фінансова система стала панівною підсистемою глобальної економіки [6, с. 27–29].

На національному рівні всі економічні суб'єкти пов'язані з ФР, прагнучи стати його активними учасниками, а фінансові інститути створюють нові послуги. Це має прояв у прирості депозитних і кредитних портфелів банків, страхових платежів, внесків до недержавних пенсійних фондів тощо. Внаслідок цього вільні кошти, які повинні слугувати інвестиційним ресурсом, вилучаються з реального сектора та зосереджуються протягом певного часу на рахунках фінансових інститутів, завданнями яких є їх акумуляція, примноження та подальша трансформація у реальні інвестиції [5, с. 88–92].

Варто відзначити, що наразі створюються умови для акумуляції коштів з метою їх перетворення у позиковий капітал, організації розподілу фінансових ресурсів між суб'єктами господарювання. У цьому контексті важливими функціями ФР, які він виконує в економіці, є трансформація вільних акумульованих коштів у позиковий капітал, об'єднання та консолідація розпорочених заощаджень, фінансування держави, населення та інших суб'єктів економіки.

Саме тому набуває актуальності питання рівня розвитку фінансового ринку, оскільки чим більш розвиненим він є, тим швидше створюються інвестиційні ресурси. Для таких економічних систем, як вітчизняна, процес трансформації відбувається зі значним часовим лагом – унаслідок недосконалості інституційного середовища функціонування, нерозвиненого фондового ринку, обмежених обсягів довгострокових ресурсів у розпорядженні фінансових інститутів. Це виявляється у низьких темпах приросту кредитування економіки та вилученні інвестиційних ресурсів з реального сектора економіки [9, с. 30, 31]. Проведене дослідження дало змогу виокремити три групи суперечливих тенденцій еволюції фінансового ринку за умов глобалізації, зокрема:

- *посилення взаємозалежності національних економік*, що, з одного боку, сприяє підвищенню ефективності функціонування фінансового ринку та економічному зростанню через залучення іноземного капіталу й закордонного досвіду, концентрації фінансових активів, здешевленню послуг, а з іншого, – призводить до поділу фінансового ринку між великими фінансовими конгломератами, збільшує ризик втрати державного контролю у фінансовій сфері, ймовірність зниження рівня конкуренції та посилення монополізації ринку, підвищення залежності внутрішнього ринку від зовнішніх потрясінь, неочікуваних коливань, спекулятивних змін попиту і пропозиції на фінансовому ринку, виникненню кризових явищ;

- *ускладнення інструментарію фінансового ринку*, підвищення рівня обслуговування, універсалізації й диверсифікації, завдяки цьому можливе повніше задоволення потреб у фінансових послугах, застосування дистанційного обслуговування, але водночас – відрив ФР від потреб реального сектора економіки, зростання глобального спекулятивного капіталу, зменшення кількості зайнятих та скорочення персоналу фінансових установ;

- *формування механізму глобального регулювання фінансового ринку* шляхом впровадження єдиних стандартів, що зумовлює динамічний розвиток глобального фінансового ринку, породжує нові можливості в протистоянні глобальним кризам, посилюючи стійкість глобального ФР, мінімізує ризики фінансових операцій, однак призводить до втрати окремими державами контролю за національним ринком через відсутність дієвих механізмів імплементації зазначених норм і правил. Крім того, поглиблюються суперечності між посиленням

стійкості глобального ринку внаслідок перерозподілу фінансових ризиків між великою кількістю учасників і небезпекою виникнення ланцюгової реакції на негативні імпульси, збільшується ймовірність поширення шоків унаслідок розгортання кризових явищ у фінансовій сфері, а також виникає ризик неможливості рекапіталізації фінансових установ за умов перевищення розміру їх активів ВВП країни.

Зростання масштабів фінансового ринку протягом останніх десятиліть супроводжувалось модифікацією інституційної структури його регулювання. Це обумовлено зростаючою потребою в координуванні зусиль регуляторів, що працюють у різних сегментах фінансового ринку, ускладненням операцій, що здійснюються фінансовими посередниками, розширенням транскордонної діяльності, посиленням тенденцій до формування фінансових конгломератів.

Висновки. Проблема наукової ідентифікації фінансового ринку, визначення його місця та ролі у сучасній економічній системі набуває дедалі більшого значення. Критерієм адекватності ФР рівню розвитку національної економіки є модернізаційний процес, пов'язаний з трансформацією фінансово-економічних відносин та переходом на якісно новий рівень усього національного господарства. Фінансовий ринок як у національному, так і глобальному вимірі передбачає системно-комунікативне підґрунтя його функціонування, що зумовлює активізацію ринкових механізмів, посиленних регуляторним впливом держави. Саме ФР утворює певну цілісну систему інституційного забезпечення стійкого економічного зростання, яка є органічним поєднанням його структурних елементів. При цьому від своєчасності та обґрунтованості рішень уряду, спрямованих на активізацію розвитку фінансового ринку, та узгодженості дій його суб'єктів значною мірою залежить динамічність макроекономічних процесів, які мають бути скеровані на досягнення інституційного забезпечення реалізації ендогенної моделі економічного зростання.

Подальші наукові дослідження доцільно присвятити обґрунтуванню дієвих фінансових механізмів стимулювання інноваційної моделі розвитку національної економіки з урахуванням децентралізації. Проблеми підвищення макроекономічної ефективності функціонування та інституційної спроможності фінансового ринку обумовлюють необхідність визначення його векторів розвитку з використанням позитивного зарубіжного досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Гарбар Ж. В.* Фінансовий ринок : монографія / Ж. В. Гарбар. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. — 455 с.
2. *Державне фінансове регулювання економічних перетворень* : монографія / І. Я. Чугунов, А. В. Павелко, Т. В. Канєва та ін. ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. — 376 с.

3. Лук'янов В. С. Сучасні фінансові ринки : монографія / В. С. Лук'янов. — К. : Знання, 2013. — 479 с.
4. Смагін В. Л. Формування та розвиток фінансового ринку в умовах трансформаційної економіки : монографія / В. Л. Смагін. — К. : КНЕУ, 2008. — 226 с.
5. Майорова Т. В. Інвестиційний процес і фінансово-кредитні важелі його активізації в Україні : монографія / Т. В. Майорова. — К. : КНЕУ, 2013. — 332 с.
6. Білорус О. Г. Гіперфінансialізація світової економіки та її глобальні проблеми й наслідки / О. Г. Білорус // Фінанси України. — 2014. — № 10. — С. 24–31.
7. Кравчук Н. Я. Дивергенція глобального розвитку: Сучасна парадигма формування геофінансового простору : монографія / Н. Я. Кравчук. — К. : Знання, 2012. — 782 с.
8. Куцик П. О. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку : монографія / П. О. Куцик, О. І. Ковтун, Г. І. Башнянин. — Львів : ЛКА, 2015. — 594 с.
9. Лютий І. О. Суперечності процесів фінансialізації та їх вплив на економічне зростання в Україні / І. О. Лютий, П. А. Мороз // Економіка України. — 2014. — № 4. — С. 29–39.
10. Науменкова С. В. Фінансова інклюзивність: економічний зміст та підходи до вимірювання / С. В. Науменкова // Актуальні проблеми економіки. — 2015. — № 4. — С. 363–371.
11. Шумська С. Взаємозв'язок дисбалансів у фінансовій сфері України / С. Шумська // Економічна теорія. — 2015. — № 1. — С. 74–88.
12. Arestis P. What Monetary Policy after the Crisis? / P. Arestis, M. Sawyer // Review of Political Economy. — 2010. — Vol. 22. — № 4. — P. 512–527.
13. Dominese G. Economic, Financial and Geopolitical Governance: USA, European Union and China / G. Dominese // Transition Studies Review. — 2012. — Vol. 18. — Issue 3. — P. 487–497.
14. Alvarez-Ramirez J. A Multiscale Entropy Approach for Market Efficiency / J. Alvarez-Ramirez, E. Rodriguez, J. Alvarez // International Review of Financial Analysis. — 2012. — Vol. 21. — P. 64–69.

Стаття надійшла до редакції 01.09.2015.

Umantsiv Y., Minyaylo O. Financial market in the economic relations.

Background. Studying the nature of the financial market as a special sphere of economics involves outlining methodological bases of its functioning. The current financial market is macroeconomic integrity which encourages financial flows and reduces costs in the formation of supply and demand for financial services, and promotes the distribution and redistribution of assets. Consequently the issue of structural development of trends of key financial market, in particular by increasing the efficiency of institutional regulation to primarily legitimization of the financial sector, providing a systematic approach to the development of the national economy and preventing possible financial and economic imbalances is important.

The **aim** of the article is to outline the characteristics of financial market and identify its place and role in modern economic system.

Materials and methods. The article used a combination of methods and approaches that allow implementing the conceptual unity of research, namely the dialectical method of scientific knowledge, methods of synthesis and comparative method, system and institutional approaches.

Results. *The financial market is complex, multidimensional, multisystem structure that was formed as a result of evolutionary processes in the area of property relations, acts as a special form of the movement of money in the economy and ensures its flow from its owners to the users. Financial processes are sufficiently dynamic and as a result the imbalance in any sector or segment can quickly spread to the entire macroeconomic system. System disclosure of the essential basic categorical structures, primarily in the financial economy in terms of increasing globalization impacts, allowed generalizing the whole conglomerate of structural segments.*

The modern economy demonstrates withdrawal of financial transactions from real economic development that leads to isolation of financial capital accumulation rather than forming real one. These processes are increasingly conditioned by the release of financial markets beyond the monetary dimension. Excess spread of financialization has caused a number of contradictions that became apparent in crisis phenomena. It is clear that, on the one hand, the financial market should be an engine of economic dynamics, on the other hand, there is a situation in which such function of the financial market to promote transformation of savings into real investments are not fully implemented. That's why the issue of market financial development is important, as the more developed it is, the faster investment resources appear.

Financial market summarizes a wide conglomerate of many structural segments with a wide range of financial transactions. However, intensification of globalization causes the appearance of new forms and financial instruments. System disclosure of the essential basic categories under the conditions of globalization influences allowed to generalize the whole conglomerate of structural segments of the financial market. However, there is a problem of the contradictions between the increased stability of the global market due to the redistribution of financial risks between a large number of participants and the hazard of a chain reaction of negative impulses.

Conclusion. *The issue of scientific identification of the financial market, determination of its place and role in the modern economic system is becoming increasingly important. Financial market both in the national and global dimension provides system-communicative aspect, the activation of market mechanisms, enhanced regulatory influence. Therefore, government regulation is gradually becoming not only an outside line of regulatory impact, but also an organic component of the economy. Financial market creates a synergy, namely the processes of integration as a condition of their organic combination and development. From timeliness, efficiency and accuracy of the state decisions to financial market development and integrated coordination of actions of its subjects depends on the effectiveness of macroeconomic processes.*

Keywords: financial market, capital, financial resources, institutionalization, globalization, macroeconomic processes.

REFERENCES

1. *Garbar Zh. V. Finansovyj rynek : monografija / Zh. V. Garbar. — K. : Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t, 2015. — 455 s.*
2. *Derzhavne finansove reguljuvannja ekonomichnyh peretvoren' : monografija / I. Ja. Chugunov, A. V. Pavelko, T. V. Kanjeva ta in. ; za zag. red. A. A. Mazaraki. — K. : Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t, 2015. — 376 s.*
3. *Luk'janov V. S. Suchasni finansovi rynky : monografija / V. S. Luk'janov. — K. : Znannja, 2013. — 479 s.*
4. *Smagin V. L. Formuvannja ta rozvytok finansovogo rynku v umovah transformacijnoi ekonomiky : monografija / V. L. Smagin. — K. : KNEU, 2008. — 226 c.*
5. *Majorova T. V. Investycijnyj proces i finansovo-kredytni vazheli jogo aktyvizacii' v Ukraïni : monografija / T. V. Majorova. — K. : KNEU, 2013. — 332 s.*
6. *Bilorus O. G. Giperfinansializacija svitovoi' ekonomiky ta i'i' global'ni problemy j naslidky / O. G. Bilorus // Finansy Ukraïny. — 2014. — № 10. — S. 24–31.*

7. *Kravchuk N. Ja.* Dyvergencija global'nogo rozvytku: Suchasna paradygma formuvannja geofinansovogo prostoru : monografija / N. Ja. Kravchuk. — K. : Znannja, 2012. — 782 s.
8. *Kucyk P. O.* Global'na ekonomika: pryncypy stanovlennja, funkcionuvannja, reguljuvannja ta rozvytku : monografija / P. O. Kucyk, O. I. Kovtun, G. I. Bashnjanyn. — L'viv : LKA, 2015. — 594 s.
9. *Ljutyj I. O.* Superechnosti procesiv finansializacii' ta i'h vplyv na ekonomichne zrostantnja v Ukrai'ni / I. O. Ljutyj, P. A. Moroz // *Ekonomika Ukrai'ny.* — 2014. — № 4. — S. 29–39.
10. *Naumenkova S. V.* Finansova inkljuzyvnist': ekonomichnyj zmist ta pidhody do vymirjuvannja / S. V. Naumenkova // *Aktual'ni problemy ekonomiky.* — 2015. — № 4. — S. 363–371.
11. *Shums'ka S.* Vzajemozv'jazok dysbalansiv u finansovij sferi Ukrai'ny / S. Shums'ka // *Ekonomichna teorija.* — 2015. — № 1. — S. 74–88.
12. *Arestis P.* What Monetary Policy after the Crisis? / P. Arestis, M. Sawyer // *Review of Political Economy.* — 2010. — Vol. 22. — № 4. — P. 512–527.
13. *Dominese G.* Economic, Financial and Geopolitical Governance: USA, European Union and China / G. Dominese // *Transition Studies Review.* — 2012. — Vol. 18. — Issue 3. — P. 487–497.
14. *Alvarez-Ramirez J.* A Multiscale Entropy Approach for Market Efficiency / J. Alvarez-Ramirez, E. Rodriguez, J. Alvarez // *International Review of Financial Analysis.* — 2012. — Vol. 21. — P. 64–69.